

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเนื่องจากสภาพสังคมและการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับความสลับซับซ้อนของการพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และเทคโนโลยีได้มีความเจริญและพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้มนุษย์มีชีวิตยืนยาวขึ้น ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสีย กล่าวคือ ผลดีทำให้การรักษาพยาบาล ได้ผลดีรวดเร็ว ส่วนผลเสียคือผู้ป่วยถูกมองว่าเป็นผู้ถูกรีดรอนสิทธิ (ชนุตรา อินธิธรรมวินิจ, สุพรรณณี เลิศผดุงกมลชัย, และวารภรณ์ วีระสุนทร, 2539, หน้า 1) การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้การทำงานของพยาบาลเปลี่ยนรูปแบบไปต้องคล้อยตามสังคมในการให้คุณค่าทางวัตถุเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นการบริการที่บกพร่องด้านคุณธรรม (อุดมรัตน์ สวงนศิริวรรณ, 2539, หน้า 33) พยาบาลให้ความสนใจกับเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ โดยมุ่งหมายใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เหล่านั้นอย่างถูกต้องครบถ้วน ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ มากกว่าการใช้เวลาพูดคุยได้ตามความเป็นอยู่ของผู้ป่วย สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และตระหนักถึงความเป็นบุคคลของผู้ป่วย (ศรีวรรณ บุญมี, 2539, หน้า 1) เนื่องจากสังคมมองกระบวนการด้านบริการสุขภาพอนามัยหรือบริการทางการแพทย์ว่าผู้ป่วยเป็นผู้ที่อ่อนแอที่สุด เพราะต้องการการรักษาพยาบาลให้ทุเลาหรือหายจากการเจ็บป่วย จึงยอมปฏิบัติตามคำสั่งของแพทย์และพยาบาลโดยไม่คัดค้าน ซักถามข้อข้องใจ หรือแสดงความคิดเห็นใดๆ (ประคอง อินทร-สมบัติ เรียบเรียงโดย สมจิต หนูเจริญกุล, 2525, หน้า 5) และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์และพยาบาลมีความสัมพันธ์กันอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในจริยธรรมของแพทย์และพยาบาล โดยเห็นว่าแพทย์พยาบาล เป็นผู้ที่มีพระคุณ กับผู้ป่วย ดังนั้นแพทย์ พยาบาลจึงได้ตัดสินใจใช้สิทธิแทนผู้ป่วย ซึ่งการกระทำบางครั้งเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ป่วยโดยมิได้ตั้งใจ ทำให้พยาบาลเกิดความเคียดชัง มองข้ามความสำคัญความเป็นบุคคลของผู้ป่วย นอกจากนั้นโรงพยาบาลบางแห่งยังใช้ผู้ป่วยเป็นตัวอย่างเพื่อการทดลองวิจัยวิธีการรักษาและการพยาบาลใหม่ๆ (พินิจ รัตต-กุล, 2526, หน้า 23) ซึ่งทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้ป่วย จากอดีตที่ผ่านมาไม่มีผู้เรียกร้องสิทธิของตนในฐานะผู้ป่วยแต่อย่างใด แต่ในปัจจุบันประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้า

และพัฒนาขึ้นอย่างมาก จึงทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม และทำให้ระบบต่างๆ ของสังคมและการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขของไทยถูกกระทบกระเทือน การให้บริการของโรงพยาบาลเอกชนได้กลายเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่มุ่งผลกำไร (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2540, หน้า 27) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ป่วยเปลี่ยนไปสู่การให้บริการเชิงพาณิชย์ โดยผู้ป่วยเริ่มคาดหวังจากระบบการให้บริการการรักษาพยาบาล (อรรถจินดา ศิผดุง, 2536, หน้า 47-48) และมีการเรียกร้องให้แพทย์และพยาบาลเคารพสิทธิของผู้ป่วยให้มากขึ้นกว่าเดิม

จากความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ป่วยที่เปลี่ยนไป ทำให้เกิดปัญหาผู้ป่วยไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ผู้ป่วยมีความรู้สึกว่าชีวิตของตนอยู่ในความดูแลของแพทย์และพยาบาลมีความปลอดภัยน้อยลง (Quinss & Somers อ้างใน มาลี สุจิรพัฒน์พงษ์, 2527, หน้า 4-11) และจากสถิติของคำร้องเรียนของคณะกรรมการสาธารณสุขแห่งชาติประเทศเดนมาร์กตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2527 ปรากฏว่าตลอดระยะเวลา 5 ปี มีคำร้องเรียนทั้งสิ้น 3,042 เรื่อง จำแนกเป็นรายปีตั้งแต่ปีแรกถึงปีสุดท้ายมีจำนวนเรียงตามลำดับดังนี้ คือ 499 เรื่อง, 557 เรื่อง, 558 เรื่อง, 665 เรื่อง และ 763 เรื่อง ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่ามีการร้องเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี และในจำนวนเรื่องร้องเรียนทั้งหมดดังกล่าว มีอยู่ 116 เรื่อง เป็นคำร้องเรียนที่ผู้ป่วยไม่ได้รับการอธิบายที่เพียงพอจากแพทย์และพยาบาล และ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ (2537, หน้า 173) ได้วิเคราะห์และคาดหมายถึงแนวโน้มของบริการทางการแพทย์ในอนาคต สำหรับประเทศไทยจะเป็นเช่นเดียวกับการแพทย์ตะวันตกหรือสหรัฐอเมริกาในขณะนี้ ซึ่งแพทย์และพยาบาลต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องสิทธิของผู้ป่วยจนมีคดีสู่ศาลมากขึ้น ซึ่งคดีความที่เข้าสู่การพิจารณาของแพทยสภาของประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 จนถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 พบว่าคดีความเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่เกินความจริง โอ้อวด และเป็นการชักชวน หรือการทำให้ผู้ป่วยเข้าใจผิดสูงสุด เมื่อเทียบกับคดีความอื่นๆ คือจำนวน 156 คดีจากคดีความทั้งสิ้น 567 คดี (สิริรัตน์ ฉัตรชัยสุชา, 2538, หน้า 62) การร้องเรียนหรือการฟ้องร้องต่อสภาการพยาบาล ตั้งแต่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2528 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540 มี 45 ราย ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาทั้งหมดเป็นพยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิคและผดุงครรภ์ โดยเรื่องร้องเรียนจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเกินขอบเขตความบกพร่องในการปฏิบัติงาน ปัญหาการสื่อสาร การปฏิบัติต่อผู้รับบริการ รวมถึงการขาดความตระหนักถึงการปกป้องสิทธิของความเป็นบุคคลของผู้รับบริการ (วิชัย โชควิวัฒน์, 2541, หน้า 578)

การที่ผู้ป่วยจำนวนมากมีความรู้สึกว่าโรงพยาบาลนั้นเปรียบเสมือนสถานจองจำ โดยมีพยาบาลเป็นผู้คุม กำหนดให้ผู้ป่วยปฏิบัติตามข้อบังคับโดยไม่ได้รับคำอธิบายใด ๆ ให้เข้าใจถึงโรคและความเจ็บป่วยที่ผู้ป่วยได้รับอยู่ (แสงจันทร์ ชิกรัตน์, 2539, หน้า 50-53) สิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยจึงถูกริดรอนไปในด้านการรักษาพยาบาล ดังตัวอย่างจากผลกระทบที่เกิดจากการละเมิดสิทธิผู้ป่วยใน

ปัจจุบันคือ มีผู้ไปรับบริการที่สถานบริการแห่งหนึ่งได้รับการรักษาเพียงชนิดยาหนึ่งเข็มเท่านั้น และถูกเรียกค่ารักษาพยาบาลจำนวนมากเกินควร ผู้ป่วยจึงได้ดำเนินการแจ้งความฟ้องร้องและเสนอเรื่องราวต่อสื่อมวลชน หรือกรณีผู้ป่วยขอรับการตรวจที่คลินิกกามโรคแห่งหนึ่ง แต่ได้ถูกนำเลือดไปตรวจหาเชื้อเอดส์พบว่าไม่ติดบวกโดยไม่ได้ออกให้ผู้ป่วยทราบ ผู้ป่วยได้ร้องเรียนเพราะไม่ได้มีการแจ้งผลการตรวจตลอดจนการอธิบายผลนั้นให้ทราบ หรือกรณีเหตุการณ์สถานพยาบาลได้โฆษณาการรักษานี้ว่าได้ผลดีโดยไม่ต้องผ่าตัด แต่เมื่อผู้ป่วยเข้ารับการรักษาแล้ว ผลสุดท้ายก็ต้องผ่าตัดเพราะการรักษาไม่ได้ผล จึงได้เกิดการโต้แย้งขึ้นระหว่างผู้ให้การรักษาพยาบาล และผู้ป่วย หรือ กรณีเหตุการณ์ผู้ป่วยร้องเรียนว่าไม่ได้รับการบอกให้ทราบว่าภาพถ่ายรังสีปอดพบมีความผิดปกติหลังจากที่ได้รับการผ่าตัดโรคมะเร็งกระเพาะปัสสาวะแล้ว ทำให้ผู้ป่วยไม่มีโอกาสที่จะตัดสินใจทำการรักษาโดยวิธีอื่น หรือกรณีเหตุการณ์การฟ้องร้องเช่นกันว่าผู้ป่วยได้รับการผ่าตัดเอาเด็กออกจากหน้าท้องแต่พบว่ามดลูกแถบด้านซ้ายมีการฝักขาคมาก จึงได้ถูกตัดปีกมดลูกด้านซ้ายออก แต่ผู้ทำการรักษาเห็นว่าถ้าผู้ป่วยจะตั้งครรภ์ในอนาคตเป็นการเสี่ยงอันตราย จึงได้ตัดปีกมดลูกด้านขวาออกด้วยทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถมีบุตรได้อีก (วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2537ก, หน้า 54, 92-102, 180-187) จากสิ่งที่ได้รับการร้องเรียนดังที่พบนี้ เป็นผลกระทบจากผู้ป่วยไม่ได้รับทราบข้อมูล ไม่ได้รับการอธิบาย ผลการรักษา อันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากการรักษา หรือผลข้างเคียงจากการรักษาให้ทราบอย่างเข้าใจและชัดเจน หรือให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมตัดสินใจในการรักษาหรือยินยอมในการรักษา และการไม่เคารพในสิทธิส่วนบุคคลของผู้ป่วยจึงทำให้เกิดปัญหา คดีความ การฟ้องร้อง การละเมิดสิทธิพึงมีพึงได้ของผู้ป่วยขึ้นดังกล่าว

พระราชบัญญัติสิทธิผู้ป่วย พ.ศ. 2540 กล่าวถึงสิทธิผู้ป่วยไว้ว่าผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิได้รับการบริการรักษาพยาบาลอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกัน มีสิทธิได้รับการโดยไม่เลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างด้านฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา สังคม ลัทธิ การเมือง เพศ อายุ และลักษณะความเจ็บป่วย มีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอ และเข้าใจชัดเจนเพื่อให้สามารถเลือกตัดสินใจเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล การเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการเป็นผู้ถูกทดลอง ตลอดจนรู้ความจริงที่ถูกต้องที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของตน ทั้งที่ปรากฏในเวชระเบียน มีสิทธิที่จะไปรับบริการการแพทย์ตลอดเวลาไม่ว่าเวลาใด มีสิทธิที่จะทราบชื่อ สกุลของผู้ให้บริการ หรือเปลี่ยนผู้ให้บริการ หรือสถานบริการได้ถ้าผู้ป่วยเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ป่วยเอง มีสิทธิที่จะปกป้องข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง และบิดามารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม อาจใช้สิทธิแทนผู้ป่วยเด็กที่อายุไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ ผู้บกพร่องทางจิตซึ่งไม่อาจใช้สิทธิด้วยตนเองได้ (สุรเกียรติ์ อชานานุภาพ, 2541, หน้า 164) สิทธิผู้ป่วยจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้ป่วยในการคุ้มครองความเป็นบุคคล และมีคุณค่าแห่งตนได้ สิทธิผู้ป่วยจึงช่วยป้องกันผู้ป่วยจากการถูกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือถูกมอง

ข้ามความเป็นบุคคล ช่วยให้ได้รับการปฏิบัติในฐานะเป็นบุคคลคนหนึ่ง ผู้ป่วยจะรู้สึกว่าคุณค่า มีพลังพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาล ผู้ให้บริการมีหน้าที่ต้องอธิบายหรือบอกเล่าให้ผู้ป่วยรู้ เข้าใจสาเหตุแห่งการเป็นโรค การวินิจฉัยโรค การบริการดูแล การบำบัดรักษา เพื่อให้หลุดจากการเป็นโรค พร้อมทั้งเหตุผลหรือข้อบ่งชี้ ทางเลือกอื่น การเสี่ยงที่จะเกิดผลร้าย ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจที่ถูกต้อง และผู้ป่วยสามารถเลือกรับบริการรักษาพยาบาลที่ตนเองพอใจ ได้รับการฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจและมีส่วนร่วมในการวางแผนการรักษาพยาบาล

มูกาและเควิด (MauKach & David อ้างใน สิทธิ ศิริไล, 2534, หน้า 101) ได้กล่าวว่า วิชาชีพพยาบาลเป็นการให้บริการแก่สังคม ช่วยดำรงรักษาสุขภาพอนามัยที่ดีของมนุษย์ เป็นการปฏิบัติที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้ป่วย เข้าไปสัมผัสรับรู้และมีส่วนร่วมในประสบการณ์ชีวิตของผู้ป่วย เป็นการปฏิบัติที่อาศัยรูปแบบความสัมพันธ์แบบร่วมมือกันระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย การปฏิบัติหน้าที่เช่นนี้ต้องคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วย ความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย ความรู้ เจตคติ ตลอดจนความเชื่อของผู้ป่วย ผู้ป่วยจึงควรมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและการตัดสินใจ เมื่อผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจะไม่คุ้นเคยกับสิ่งที่ต้องเผชิญ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลผู้ป่วย จึงมีความสำคัญที่ผู้ป่วยจะนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพและเป็นการสนับสนุนให้ผู้ป่วยได้มีส่วนร่วมในการเลือกการรักษาพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพของตน จากการศึกษาสิทธิของผู้ป่วยตามกฎหมายในทฤษฎีของบุคลากรการแพทย์และผู้ป่วยในของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ของ ชนุตรา อธิธิธรรมวนิจ, สุพรรณิ เลิศผดุงกุลชัย, และวราภรณ์ วีระสุนทร (2540) และการศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังต่อสิทธิของผู้ป่วยและการได้รับการปฏิบัติที่เคารพในสิทธิของผู้ป่วยในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ของสุกัญญา โลงนาภิวัฒน์, วัลยา คุโรปกรณ์พงษ์, และสุชาติ ธิติวณิช (2536) พบว่าผู้ป่วยมีความต้องการที่จะรับรู้ข้อมูล การอธิบาย และการรักษาพยาบาลที่เกี่ยวกับการเจ็บป่วยของผู้ป่วยมากที่สุด ด้วยเหตุนี้พยาบาลจึงต้องเคารพในชีวิตเกียรติศักดิ์ และสิทธิมนุษยชน ปฏิบัติการพยาบาลด้วยความระมัดระวัง เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิทธิผู้ป่วยหรือละเมิดสิทธิผู้ป่วย ทั้งพยายามปกป้องสิทธิแก่ผู้ป่วย โดยให้การพยาบาลภายใต้เจตนาบริสุทธิ์และปรารถนาดี

แนวคิดเรื่องสิทธิของผู้ป่วยมีพื้นฐานมาจากหลักสิทธิมนุษยชน (human right) และเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์อันสืบเนื่องมาจากมนุษย์มีเสรีภาพและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างสากล สิทธิของผู้ป่วยเป็นสิทธิด้านสุขภาพที่เป็นเรื่องใหม่ของไทย การกล่าวถึงสิทธิของผู้ป่วยจึงไม่แพร่หลาย (วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2537ก, หน้า 1) เพราะเท่าที่ผ่านมาแพทย์และพยาบาลให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ป่วยน้อยมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในอดีตสภาวะการณ์หลายๆ อย่างของบ้านเมืองไม่เอื้อที่จะให้พูดหรือเรียกร้องสิทธิ

ต่างๆ โดยเฉพาะสิทธิของผู้ป่วย (กิริติ บุญเจือ, 2519, หน้า 112) สิทธิของผู้ป่วยจึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับได้มีการประกาศสิทธิผู้ป่วยโดยองค์การวิชาชีพของประเทศไทยขึ้น ได้แก่ แพทยสภา สภากาชาด สภาเภสัชกรรม ทันตแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการยืนยันว่าสิทธิของผู้ป่วยยังมีอยู่ และพยายามเป็นบุคลากรในทีมสุขภาพที่ทำงานใกล้ชิดและให้เวลากับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการมากที่สุด ทั้งต้องปฏิบัติตามการพยาบาลด้วยความเคารพในสิทธิและความเป็นบุคคลของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการตามบทบัญญัติในจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลจึงควรที่จะต้องรับรู้และตระหนักในสิทธิของผู้ป่วย หรือผู้รับบริการเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้ป่วยและการฟ้องร้องซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้

โรงพยาบาลนครพิงค์เป็นโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐมีขนาด 416 เตียง ให้บริการการรักษาพยาบาลทั้งในค่านส่งเสริมสุขภาพ รักษาพยาบาล ควบคุมป้องกันโรค และฟื้นฟูสุขภาพ มีบุคลากรที่ให้บริการ ทั้งแพทย์ พยาบาล ฯลฯ เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติงานของบุคลากรทางด้านสุขภาพ นอกจากนี้โรงพยาบาลนครพิงค์ยังเป็นที่รวมความหลากหลายของผู้รับบริการทั้งด้านปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และรวมถึงความหลากหลายของโรคที่เป็นด้วย พยาบาลซึ่งเป็นบุคลากรทางด้านสุขภาพที่ให้บริการโดยตรงแก่ผู้ป่วย โดยให้บริการผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง ด้วยความรอบคอบ ปลอดภัย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และเป็นบุคลากรที่มีจำนวนมากกว่าบุคลากรทางด้านสุขภาพอื่น และเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการที่จะให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลรักษาพยาบาลตามสิทธิ จึงต้องมีความเข้าใจในสิทธิผู้ป่วยเป็นอย่างดี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ป่วย ผู้ศึกษาซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลนครพิงค์มีความสนใจศึกษาการรับรู้สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว และเพื่อที่ผู้ป่วยจะได้รับการพยาบาลที่เป็นการเคารพในสิทธิของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นบุคคลของผู้ป่วยขณะมารับการบริการการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลนครพิงค์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการรับรู้สิทธิผู้ป่วยของพยาบาลโรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

การรับรู้ หมายถึง การแสดงออกถึงความเข้าใจ การสังเกต การใส่ใจ ความรู้สึกตระหนัก จากสิ่งที่เกิดขึ้นจากการได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วยตามที่บัญญัติไว้ในคำประกาศสิทธิผู้ป่วยจำนวน 10 ข้อ

สิทธิผู้ป่วย หมายถึง สิทธิของผู้ป่วยในการที่จะได้รับการรักษาพยาบาลอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสำคัญตามแพทยสภา สภาการพยาบาล สภานิติการแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ได้ร่วมกันออกประกาศสิทธิผู้ป่วย จำนวน 10 ข้อ (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2541, หน้า 531-532) ได้แก่

1. ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะได้รับการบริการด้านสุขภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
2. ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยไม่เลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างด้านฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา สังคม ลัทธิ การเมือง เพศ อายุ และลักษณะความเจ็บป่วย
3. ผู้ป่วยที่ขอรับบริการด้านสุขภาพมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอ และเข้าใจชัดเจนเพื่อให้สามารถเลือกตัดสินใจในการยินยอมหรือไม่ยินยอมให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพปฏิบัติต่อตน เว้นแต่เป็นการช่วยเหลือรีบด่วนหรือจำเป็น
4. ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะอันตรายถึงชีวิตมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือรีบด่วนโดยไม่คำนึงว่าผู้ป่วยจะร้องขอหรือไม่
5. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะทราบชื่อ สกุล และประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่เป็นผู้ให้บริการแก่ผู้ป่วย
6. ผู้ป่วยมีสิทธิขอความเห็นจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่นที่มีได้ให้บริการแก่ตนและมีสิทธิในการขอเปลี่ยนผู้ให้บริการ และสถานบริการได้
7. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องข้อมูลเกี่ยวกับตนเองจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยเคร่งครัด เว้นแต่ได้รับคำยินยอมจากผู้ป่วยหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
8. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการเป็นผู้ถูกทดลองในการทำวิจัยของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ

9. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลเฉพาะของตนที่ปรากฏในเวชระเบียนเมื่อร้องขอ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่น

10. บิดา มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม อาจใช้สิทธิแทนผู้ป่วยเด็กที่อายุยังไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ผู้บกพร่องทางกายหรือจิตซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิด้วยตนเองได้

พยาบาล หมายถึง พยาบาลวิชาชีพทุกคนที่ให้การดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วย
โรงพยาบาลนครพิงค์

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาการรับรู้สิทธิผู้ป่วยของพยาบาล โดยทำการศึกษาในพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลนครพิงค์ จ.เชียงใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม 2542

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อกระตุ้น และส่งเสริมให้พยาบาลทุกคนตระหนักและให้ความสำคัญ ในเรื่องสิทธิผู้ป่วยเพื่อเป็นการตอบสนองต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ป่วย
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาความรู้ของพยาบาลในเรื่องสิทธิของผู้ป่วยให้พยาบาลเห็นความสำคัญให้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาวางแผนให้การพยาบาลผู้ป่วยได้อย่างครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งจะทำให้ผู้ป่วยยอมรับและร่วมมือในการปฏิบัติ ตามแผนการพยาบาลด้วยความเต็มใจ เกิดผลดีต่อการรักษาพยาบาล
3. ช่วยให้การปฏิบัติการพยาบาลเป็นไปด้วยความระมัดระวังและเป็นการคุ้มครองสิทธิของทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ
4. ป้องกันมิให้หน่วยงานเกิดปัญหาการถูกฟ้องร้องและการละเมิดสิทธิของผู้ป่วยขณะมารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล